
Інформаційні технології як чинник підвищення ефективності управління підприємством

Юлія Терлецька

Кафедра економічної теорії, менеджменту і адміністрування, економічний факультет,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна
ORCID 0000-0002-7581-0409

Анотація: У статті узагальнено теоретичні засади дослідження впливу інформаційних технологій на ефективність управління підприємством. Встановлено, що у недалекій перспективі усі бізнес-процеси, взаємодія між підприємницькими структурами і стейкхолдерами, а також ринки усіх ресурсів зазнають кардинальної трансформації у процесі адаптації до вимог сучасних цифрових технологій та інформаційних систем. Уже сьогодні будь-якому вітчизняному підприємству без імплементації сучасних цифрових та інформаційних технологій практично неможливо одержати конкурентні переваги над конкурентами. Процес використання цифрових технологій та штучного інтелекту сприяє формуванню нових перспектив для розвитку бізнесу за рахунок підключення до цифрових глобальних ланцюжків створення вартості, формування нових ринків збуту, прискорення процесу виведення інноваційних товарів на міжнародні ринки. Доведено, що для забезпечення оптимальної роботи українських товаровиробників необхідно активізувати процес використання цифрових та інформаційних технологій. Цифровізація передбачає використання управлінським персоналом інформаційно-комунікаційних технологій на базі потенційних можливостей сучасної ІТ-індустрії, спрямованих на трансформацію сформованої парадигми управління з метою досягнення стратегічно важливих цілей функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. Доведено, що в умовах сучасних викликів та загроз вітчизняні підприємці зуміли перетворити інформаційні технології на нову можливість розвитку власного бізнесу. З'ясовано, що процес імплементації інформаційних технологій у господарську діяльність підприємства має також і негативні наслідки. Вони полягають у підвищенні рівня ризиків, пов'язаних із сучасними технологіями, зокрема, й інформаційними ризиками, що актуалізує доцільність формування ефективних методів управління ними. Встановлено, що пріоритети цифрової трансформації суб'єктів підприємницької діяльності безпосередньо пов'язані з якістю інформаційних технологій, рівнем довіри виробничого та управлінського персоналу до стабільності функціонування бізнес-процесів, а також інтегрованістю українського бізнесу у міжнародний ринок.

Ключові слова: цифрова трансформація бізнесу, інформаційні технології, цифрове середовище, ефективність управління підприємством, інформаційні ризики.

1. Вступ

У нинішніх умовах інформаційні технології розвиваються стрімкими темпами, проникаючи практично у всі сфери людської діяльності. Процес активного використання цифровізації та інформаційних технологій спроможний вивести національну економіку на якісно новий рівень розвитку та істотно вплинути на якість життя українців. Експерти прогнозують, що у недалекій перспективі усі бізнес-процеси, взаємодія між підприємницькими структурами і стейкхолдерами, а також ринки усіх ресурсів зазнають кардинальної трансформації у процесі адаптації до вимог сучасних цифрових технологій та

інформаційних систем. Новітні технології (наприклад, такі, як Інтернет речей, віртуальна та доповнена реальність, робототехніка, розподілені реєстри, бездротовий зв'язок тощо) ґрунтуються на використанні цифрових технологій, які формують наше майбутнє вже сьогодні. Застосування інформаційних технологій суттєво скорочує час, потрібний управлінському персоналу для пошуку релевантної інформації, а також знижує рівень трансакційних витрат, підвищуючи при цьому рівень продуктивності праці та ефективності використання капіталу. Доступність інформації про ціни на продукцію спонукає товаровиробників конкурувати за лояльність споживачів шляхом імплементації продуктових інновацій, що безпосередньо сприяє підвищенню ефективності управління операційною діяльністю суб'єкта господарювання.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є особливості впливу інформаційних технологій на ефективність управління підприємством. Предметом дослідження є процес використання цифрових та інформаційних технологій в управлінні сучасним підприємством.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є обґрунтування шляхів підвищення ефективності управління діяльністю суб'єкта господарювання у контексті доцільності імплементації сучасних інформаційних технологій. Пріоритетні завдання у зазначеній сфері передбачають адаптацію управлінських структур до цифрових.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити економічний зміст та наукові підходи до процесу забезпечення ефективності управління підприємством;
- проаналізувати процес використання цифрових та інформаційних технологій в управлінні суб'єктом господарювання;
- дослідити вплив інформаційних ризиків на ефективність управління підприємством;
- обґрунтувати шляхи забезпечення ефективного управління діяльністю підприємства в умовах цифрової трансформації бізнесу.

4. Аналіз літератури

Дослідженню теоретичних і прикладних аспектів впливу інформаційних технологій на ефективність управління підприємствами присвячено праці таких науковців, як М. Білик, Ю. Білявська, С. Веретюк, О. Вернигора, О. Волот, Ю. Глушач, О. Голобородько, К. Завражний, Г. Коломієць, С. Коляденко, Н. Краус, О. Криворучко, О. Ларченко, Є. Олійник, А. Паращук, І. Плisko, Т. Сіташ, О. Сотник, А. Станкевич, О. Ткаченко, О. Чорна, Я. Шестак, Я. Яковенко та інші.

5. Методи досліджень

Теоретичним та методологічним підґрунтям проведеного дослідження стали фундаментальні та сучасні системні теорії, наукові праці вітчизняних та закордонних дослідників з окресленої вище проблематики. Для досягнення поставленої мети автором використано такі методи дослідження, як аналіз, синтез, узагальнення, наукове абстрагування.

6. Результати досліджень

Теорія та практика менеджменту виходить з того, що процес управління підприємством спрямований на оптимальне здійсненні операційної діяльності, що передбачає практичну реалізацію поставлених цілей з мінімальними витратами. Ефективність функціонування товаровиробника характеризують одержані результати, у той час, як ефективність управління характеризує рівень досягнення підприємством поставлених цілей. Саме тому пріоритетним завданням топ-менеджерів є необхідність підвищення рівня ефективності управління суб'єктом підприємницької діяльності [13].

В умовах нових викликів та загроз, пов'язаних із руйнуванням інфраструктури та виробничих потужностей, релокацією товаровиробників із східних регіонів України, пошуком нових бізнес-партнерів через вимушене переміщення підприємств, диференціацією каналів збуту продукції вітчизняного виробництва, міграційними процесами працездатного населення саме трудові ресурси, на думку фахівців, є найціннішим активом господарюючих суб'єктів. Науково-технічний прогрес, а також нагальна потреба вітчизняних підприємств у сучасних інноваційних технологіях істотно підвищили рівень вимог до професійності, соціально-психологічних якостей та рівня культури виробничого та управлінського персоналу. У сучасних умовах товаровиробникам важливо мати висококваліфікованих, відповідальних та досвідчених працівників, об'єднаних спільною метою. Такий трудовий колектив формує підґрунтя успішної діяльності будь-якого підприємства за умови ефективного управління ним.

Експерти стверджують про те, що у повоєнний період національну економіку очікуватиме низка проблем у сфері управління підприємницькими структурами, які суттєво впливатимуть на трансформацію сформованих підходів і стратегій управління. Уже сьогодні будь-якому вітчизняному підприємству без імплементації сучасних цифрових та інформаційних технологій практично неможливо одержати конкурентні переваги над конкурентами. Процес використання цифрових технологій та штучного інтелекту сприяє формуванню нових перспектив для розвитку бізнесу за рахунок підключення до цифрових глобальних ланцюжків створення вартості, формування нових ринків збуту, прискорення процесу виведення інноваційних товарів на міжнародні ринки. Практичний досвід свідчить про те, що новітні інформаційні технології змінили не лише економічну поведінку суб'єктів підприємницької діяльності на ринку у контексті того, що саме вони продають (ціннісні пропозиції), але й того, яким чином вони втілюють амбітні задуми у господарську практику (демонстрація цінності пропозиції).

Загальновідомим є той факт, що ефективність ухвалення управлінських рішень топ-менеджерами є ключовим чинником формування конкурентоспроможного бізнесу. Саме тому, на думку науковців, для забезпечення оптимальної роботи українських товаровиробників необхідно активізувати процес використання цифрових та інформаційних технологій. Цифровізація передбачає використання управлінським персоналом інформаційно-комунікаційних технологій на базі потенційних можливостей сучасної ІТ-індустрії, спрямованих на трансформацію сформованої парадигми управління з метою досягнення стратегічно важливих цілей функціонування суб'єктів підприємницької діяльності [5; 6; 8].

Одним з важливих чинників ефективного розвитку підприємства є трансфер технологій, зокрема, й інформаційних. Це пов'язано з тим, що нині суттєво скоротився розрив у часі між процесом створення інноваційної технології та її імплементацією. Ті суб'єкти господарювання, які спроможні ефективно використовувати їх на практиці, забезпечують значно більший рівень доданої вартості й прибутковості, створюють нові робочі місця, а також завойовують нові ринки збуту продукції [12].

Варто зауважити про те, що цифровізація в управлінні підприємством передбачає також трансформацію сформованих підходів до управління важливими аспектами його операційної діяльності. Це безпосередньо відображається на процесі імплементації сучасних методів і наукових підходів, бізнес-моделей, інноваційних технологій, що реалізуються на практиці

шляхом їхньої переорієнтації у інформаційному просторі з метою забезпечення якісних змін у процесі трансформації функцій менеджерів, бізнес-партнерів, стейкхолдерів тощо. В умовах сучасних викликів та загроз вітчизняні підприємці зуміли перетворити інформаційні технології на нову можливість розвитку власного бізнесу. Однак, слід пам'ятати про те, що інформаційні технології сьогодні розвиваються настільки стрімко, що іноді фахівцям досить складно передбачити усі потенційно можливі наслідки процесу їхньої імплементації.

Специфічною особливістю процесу впровадження інформаційних технологій у господарську практику є одноразовість витрат. Це безпосередньо пов'язано з необхідністю придбання відповідного обладнання та програмних продуктів на початковому етапі їхньої імплементації. Слід зазначити, що сам процес використання інформаційних технологій не потребує суттєвих витрат, проте, поточні витрати товаровиробника формує заробітна плата фахівців, що використовують програмні продукти, а також вартість системних оновлень програмного забезпечення. При цьому практичне використання інформаційних технологій приносить підприємству конкретні фінансові результати у вигляді економії фінансових ресурсів, а також дозволяє йому отримувати додаткові доходи за рахунок раціоналізації праці управлінського персоналу.

Топ-менеджери, програмісти, обліковці, маркетологи вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності, які задіяні у процесі автоматизації обліку, переважно використовують програму «С1: Підприємство», а також відповідні програмні продукти, зокрема, такі:

- «1С: Бухгалтерія 8.3», яка являє собою універсальну програму, що забезпечує процес автоматизації інформаційних систем бухгалтерського і податкового обліку;

- «1С: Розрахунок заробітної плати та кадрові 8.3», яка дозволяє автоматизувати завдання, пов'язані з процесом нарахування заробітної плати та реалізацією кадрової політики конкретного товаровиробника та практичного досвіду його функціонування із врахуванням вимог чинного законодавства;

- «1С: Управління торгівлею 8», що уможливорює процес автоматизації пріоритетних завдань оперативного та управлінського обліку, аналізу і планування торговельних операцій;

- Project Expert, яка являє собою програму, основним призначенням якої є проведення об'єктивного аналізу ефективності інвестицій та управління інвестиційними проектами.

Практичний досвід свідчить про те, що процес імплементації інформаційних технологій у господарську діяльність підприємства має також і негативні наслідки. Вони полягають у підвищенні рівня ризиків, пов'язаних із сучасними технологіями, зокрема, й інформаційними ризиками, що актуалізує доцільність формування ефективних методів управління ними. Оскільки суб'єкт підприємницької діяльності являє собою організовану структуру, тому механізм управління інформаційними ризиками повинен стати складовим елементом загальної системи корпоративного управління. загроз інформаційної безпеки невинно зростає. При цьому процес інформаційного обміну між мережами загального доступу та приватними мережами, а також колективне використання службової інформації значно ускладнює процес управління режимом доступу користувачів до неї. Крім того, процес розподіленої обробки даних знижує рівень ефективності централізованого контролю [2].

Перманентне виникнення ризикових ситуацій у інформаційному середовищі підприємств призводить до потенційних збитків. Це означає, що інформаційні ризики варто розглядати у якості складової частини економічних ризиків. Враховуючи викладене вище, управлінському персоналу суб'єктів підприємницької діяльності необхідно періодично оцінювати взаємний вплив інформаційних та економічних ризиків, а також проводити процес ідентифікації причинно-наслідкових, функціональних і часових зв'язків між ними. Фахівці переконані у тому, що найбільш серйозні наслідки для вітчизняних підприємств мають спами та процес розповсюдження вірусів через електронну пошту, DDoS-атаки, фішинг тощо. У корпоративному секторі, на думку автора, доцільно вводити обмеження та посилювати контроль за діями персоналу у мережі шляхом блокування відповідних сайтів та доступу до

соціальних мереж працівників з метою запобігання можливим витокам конфіденційної інформації.

На завершення слід зазначити, що цифрові технології повинні бути доступними, як з погляду необхідності забезпечення організаційного та технічного доступу до відповідних цифрових інфраструктур, так і з фінансово-економічного погляду, тобто за рахунок забезпечення умов та стимулів, які заохочуватимуть підприємницькі структури до активізації процесу цифровізації. Поширення новітніх технологій та систем управління матиме позитивний вплив на якість бізнес-процесів та надання послуг шляхом всебічного інформаційного забезпечення усіх учасників ринкових відносин [11].

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Процес життєдіяльності підприємства сьогодні важко уявити без активного використання інформаційних технологій. Вони істотно підвищують рівень взаємодії між розробниками інноваційної продукції, постачальниками сировини та матеріалів, споживачами, дають можливість безперервної роботи над процесом створення нової та модернізації існуючої продукції, а також спрямовані на масштабні технологічні зміни з метою продукування інновацій. Перелік процедур, які доцільно перевести у цифрове середовище, досить великий. Це і цифровізація бізнес-процесів, контролю за виконанням робіт та якості виготовленої продукції, комунікаційного процесу, оптимізації логістичних зв'язків тощо. Цифровізація бізнес-процесів покликана зробити їх більш зрозумілими та гнучкими. Пріоритетні напрями цифрової трансформації суб'єктів підприємницької діяльності безпосередньо пов'язані з якістю інформаційних технологій, рівнем довіри виробничого та управлінського персоналу до стабільності функціонування бізнес-процесів, а також інтегрованістю українського бізнесу у міжнародний ринок.

8. Висновки

Проведене дослідження дає підстави стверджувати про те, що процес імплементації інформаційних технологій у систему менеджменту вітчизняних підприємств є необхідною вимогою часу у контексті підвищення ефективності їхньої життєдіяльності. Водночас, процес імплементації інформаційних технологій варто проводити за умови забезпечення значного перевищення потенційних вигід від його впровадження над витратами, пов'язаними з придбанням і використанням відповідного програмного забезпечення та комп'ютерної техніки. Незважаючи на складність об'єктивного оцінювання одержаного ефекту від впровадження інформаційних технологій, на думку автора, слід також брати до уваги такі критерії, як підвищення рівня продуктивності та рівня раціоналізації бізнес-процесів, підвищення рівня якості виготовленої підприємством продукції, зниження рівня витрат тощо. Реалізація механізму оцінювання ефективності процесу імплементації інформаційних технологій у систему менеджменту суб'єкта господарювання зробить цей процес більш організованим та послідовним, а також забезпечить безперервний характер його оцінювання та оптимізації.

Список літератури:

- 1) Андріїв Н. М. Цифрова трансформація підприємства: теоретичний базис. *Ефективна економіка*. 2022. № 4.
- 2) Білявська Ю., Шестак Я. Кібербезпека та кібергігієна: нова ера цифрових технологій. *Товари і ринки*. 2022. № 3. С. 47-59.
- 3) Боліла С. Ю. Роль інформаційних технологій та цифрових інструментів в умовах викликів війни та післявоєнного відновлення економіки України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2023. Випуск 16. С. 265–274.

- 4) Гончаренко О. В. Цифрова трансформація як драйвер розвитку бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48.
- 5) Ларченко О.В. Ефективність впровадження інформаційних систем в управління підприємством. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2020. № 1. С. 278–284.
- 6) Лебідь О.В. Цифрові та інформаційні технології в управлінні підприємством: реальність та погляд у майбутнє. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55
- 7) Левицький В., Радинський С., Крупка А. Використання цифрових технологій у підприємстві: сучасний погляд та правова база. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 2 (20). С. 73–87.
- 8) Пліско І., Волот О. Інформаційні технології та їх вплив на підвищення ефективності діяльності підприємств малого бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2(6). С. 154–159.
- 9) Толстова А.В., Мизников І.О. Особливості формування системи управління підприємством в умовах цифровізації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2022. № 78-79. С. 179-188.
- 10) Терлецька Ю.О. Управління розвитком підприємства в умовах цифрової трансформації бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54.
- 11) Терлецька Ю.О., Гембіцька А.І. Пріоритетні напрями процесу цифровізації українського бізнесу. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали ХХІХ-ої Міжнародної науково-практичної конференції (07 лютого 2023 р. м. Теплице (Чехія)), 2023. С.401-405.
- 12) Терлецька Ю.О. Вплив цифровізації на процес інноваційно-орієнтованого розвитку виробничого підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 36. С.125-128.
- 13) Терлецька Н.М., Терлецька Ю.О. Практикум з менеджменту: навч. посібник. Чернівці: Технодрук, 2021. 144с.
- 14) Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 54-58.
- 15) Юрченко О. А., Чернишова О. О., Стойка І. І. Digital-трансформація бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 40.
- 16) Яковенко Я. Ю., Білик М. Ю., Олійник Є. В. Цифрова трансформація бізнес-структур: стратегічні орієнтири в епоху інновацій та технологічних змін. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 355-360.

Information technology as a factor in increasing the efficiency of enterprise management

Yuliya Terletska

Department of Economic Theory, Management and Administration, Faculty of Economics, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine
ORCID 0000-0002-7581-0409

Abstract: The article summarizes the theoretical principles of studying the impact of information technologies on the efficiency of enterprise management. It has been established that in the near future, all business processes, interaction between business structures and stakeholders, as well as markets for all resources will undergo a radical transformation in the process of adapting to the requirements of modern digital technologies and information systems. Today, it is practically impossible for any domestic enterprise to gain competitive advantages over competitors without implementing modern digital and information technologies. The process of using digital technologies

and artificial intelligence contributes to the formation of new prospects for business development by connecting to digital global value chains, forming new sales markets, and accelerating the process of introducing innovative products to international markets. It has been proven that to ensure optimal operation of Ukrainian producers, it is necessary to intensify the process of using digital and information technologies. Digitalization involves the use of information and communication technologies by management personnel based on the potential capabilities of the modern IT industry, aimed at transforming the established management paradigm in order to achieve strategically important goals for the functioning of business entities. It has been proven that in the face of modern challenges and threats, domestic entrepreneurs have managed to turn information technologies into a new opportunity for developing their own business. It was found that the process of implementing information technologies in the business activities of an enterprise also has negative consequences. They consist in increasing the level of risks associated with modern technologies, in particular, information risks, which makes it necessary to develop effective methods for managing them. It has been established that the priorities of digital transformation of business entities are directly related to the quality of information technologies, the level of trust of production and management personnel in the stability of business processes, as well as the integration of Ukrainian business into the international market.

Keywords: digital business transformation, information technologies, digital environment, enterprise management efficiency, information risks.
